

Prawdopodobieństwo całkowite

6.1. Spośród 64 pól szachownicy wybieramy losowo dwa różne pola i ustawiamy na nich dwie jednakowe figury: białą i czarną. Obliczyć prawdopodobieństwo, że figury te nie będą zagrażały sobie wzajemnie, jeżeli ustawiono

- a. dwa hetmany;
- b. dwa gońce;
- c. dwa skoczki;
- d. dwie wieże.

6.2. Z urny zawierającej trzy kule białe i dwie kule czarne przełożono dwie wyciągnięte losowo kule do urny zawierającej cztery białe i cztery czarne kule. Obliczyć prawdopodobieństwo wyciągnięcia białej kuli z drugiej urny.

6.3. W trzech urnach znajdują białe i czarne kule. W pierwszej z nich są dwie kule białe i trzy czarne, w drugiej dwie białe i dwie czarne, a w trzeciej trzy białe i jedna czarna. Przekładamy wylosowaną kulę z pierwszej urny do drugiej, a następnie losowo wybraną kulę z drugiej urny do trzeciej. Wreszcie wybraną losowo kulę przekładamy z urny trzeciej do pierwszej.

- a. Jaki skład pierwszej urny jest najbardziej prawdopodobny?
- b. Obliczyć prawdopodobieństwo, że skład wszystkich trzech urn pozostanie niezmienny.

6.4. Pewien Student nie zna odpowiedzi na niektóre z pytań na kartkach egzaminacyjnych. W jakim przypadku szansa wyciągnięcia przez niego kartki z pytaniem, na które nie zna odpowiedzi będzie najmniejsza: jeżeli losuje pierwszy, czy jeżeli losuje ostatni.

6.5. Prawdopodobieństwo, że wyroby pewnej fabryki spełniają wymagane normy wynosi 0.96. Zakładamy uproszczony system sprawdzania, który daje rezultat dodatni z prawdopodobieństwem 0.98 dla sztuk dobrych i z prawdopodobieństwem 0.05 dla sztuk wadliwych. Jakie jest prawdopodobieństwo, że sztuka uznana za dobrą przez kontrolę rzeczywiście spełnia wymagania normy?

6.6. Załóżmy, że prawdopodobieństwo trafienia w cel przy pojedynczym strzale wynosi p , a prawdopodobieństwo zniszczenia celu przy $k \geq 1$ trafieniach wynosi $1 - q^k$. Jakie jest prawdopodobieństwo zniszczenia celu, jeżeli oddano n strzałów.

6.7. W partii towaru złożonej z N sztuk znajduje się $M < N$ wadliwych. Wybrano losowo $n < N$ sztuk, które poddano pobieżnej kontroli. Kontrola ta może popełnić błędy: z prawdopodobieństwem p może się zdarzyć, że wadliwą sztukę uzna się za „dobrą”, a z prawdopodobieństwem q dobrą sztukę uzna się za „wadliwą”. Obliczyć prawdopodobieństwo, że m sztuk zostanie uznanych za wadliwe.

6.8. Niech X będzie zmienną losową przyjmującą wartości całkowite, przy czym $X = k$ z prawdopodobieństwem $\frac{\lambda^k}{k} e^{-\lambda}$, gdzie $k = 0, 1, 2, \dots$. Doświadczenie polega na tym, że na odcinek $[0, 1]$ rzucamy losowo X punktów. Oznaczmy przez X_i ilość punktów, które znajdują się w odcinku $[(i-1)/n, i/n]$, gdzie $i = 1, 2, \dots, n$. Udowodnić, że dla $\lambda = n$ zmienne losowe X_i są niezależne.

6.9. Przypuśćmy, że pewien owad składa k jajeczek z prawdopodobieństwem $\frac{\lambda^k}{k} e^{-\lambda}$, a każde z jajeczek wylęga się z prawdopodobieństwem p . Zakładając wzajemną niezależność wylęgania się jaj znaleźć prawdopodobieństwo, że ilość potomków danego owada wyniesie dokładnie l .

6.10. Doświadczenie $\mathfrak{A}$ może dać w wyniku M wyłączających się rezultatów A_m , a doświadczenie $\mathfrak{B}$ — N wyłączających się wyników B_n . Udowodnić, że prawdopodobieństwo warunkowe $P(B_n|A_m)$ można wyrazić przez prawdopodobieństwa $P(A_m|B_n)$ i $P(B_n)$ w następujący sposób:

$$P(B_n|A_m) = \frac{P(A_m|B_n)P(B_n)}{\sum_{k=1}^N P(A_m|B_k)P(B_k)}.$$

Wzór ten znany jest pod nazwą wzoru Bayesa.

6.11. Z urny zawierającej $m \geq 3$ kul białych i n kul czarnych zgubiono jedną kulę nieznanego koloru. Aby określić skład urny wybrano z niej losowo trzy kule. Znaleźć prawdopodobieństwo, że zgubiona kula była biała, jeżeli wiadomo, że wszystkie wybrane kule są białe.

6.12. Prawdopodobieństwo wyłączających się i wyczerpujących wszystkie możliwości hipotez $A_1, A_2, \dots, A_k$ przed nastąpieniem zdarzenia B wynoszą odpowiednio $\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_k$, prawdopodobieństwa zdarzenia B odpowiadające danym hipotezom wynoszą $p_1, p_2, \dots, p_k$. Wiadomo, że w n_1 niezależnych doświadczeniach zdarzenie b nastąpiło m_1 razy. Wiadomo też, że w następnej serii złożonej z n_2 doświadczeń zdarzenie B nastąpiło w m_2 razy. Udowodnić, następującą własność wzoru Bayesa:

Prawdopodobieństwo *a posteriori* hipotez obliczone po drugiej serii doświadczeń przy przyjęciu jako prawdopodobieństwa *a priori* odpowiednich prawdopodobieństw *a posteriori* po pierwszej serii doświadczeń równe są zawsze prawdopodobieństwom *a posteriori* obliczonym po prostu dla serii $n_1 + n_2$ doświadczeń, w których zdarzenie B zaszło $m_1 + m_2$ razy.

6.13. Przez kanał łączności można przekazać jedną z następujących serii liter: $AAAA, BBBB, CCCC$, przy czym odpowiednie prawdopodobieństwa *a priori* wynoszą 0.3, 0.4, 0.3. Wiadomo, że działanie szumów zmniejsza prawdopodobieństwo poprawnego odebrania nadanej litery do 0.6, a prawdopodobieństwo odebrania każdej z dwóch innych liter wynosi po 0.2. Zakładamy, że litery przekazywane są niezależnie od siebie. Obliczyć prawdopodobieństwo, że przekazano ciąg $AAAA$, jeżeli odebrano ciąg $ABCA$.

6.14. Prawdopodobieństwo, że cząsteczka, która w chwili $t = 0$ zderzyła się z inną cząsteczką i do chwili t nie uległa żadnym innym zderzeniom, ulegnie zderzeniu w ciągu odcinka czasu od t do $t + \Delta t$, wynosi $\lambda \Delta t + o(\Delta t)$. Znaleźć prawdopodobieństwo, że czas wolnego przebiegu (tzn. okres między dwoma kolejnymi zderzeniami) będzie większy niż t .

6.15. Zakładamy, że przy rozmnażaniu się bakterii przez podział (na dwie bakterie) prawdopodobieństwo podziału w ciągu odcinka czasu o długości Δt wynosi $a\Delta t + o(\Delta t)$ i nie zależy od ilości bakterii w koloni ani od ilości poprzedzających podziałów. Obliczyć prawdopodobieństwo, że jeżeli w chwili $t = 0$ kolonia składa się z jednej bakterii, to w chwili t będzie ona zawierać i bakterii.

6.16. Załóżmy dodatkowo (do warunków poprzedniego zadania), że w ciągu odcinka czasu o długości Δt każda z bakterii niezależnie od ogólnej ilości bakterii może umrzeć z prawdopodobieństwem $b\Delta t + o(\Delta t)$. Wyprowadzić równanie różniczkowe dla funkcji $p_r(t)$, gdzie $p_r(t)$ oznacza prawdopodobieństwo, że w chwili t kolonia ma r bakterii.

6.17. Do przewodu elektrycznego podłączono n urządzeń. Prawdopodobieństwo, że urządzenie, które w chwili t używało energię elektryczną przestanie jej używać do chwili $t + \Delta t$ wynosi $\alpha\Delta t + o(\Delta t)$. Jeżeli w chwili t urządzenie nie zużywało energii, to prawdopodobieństwo, że zacznie jej używać do chwili $t + \Delta t$ wynosi $\beta\Delta t + o(\Delta t)$, niezależnie od pracy innych urządzeń. Ułożyć równanie różniczkowe dla funkcji $P_r(t)$, gdzie $P_r(t)$ oznacza prawdopodobieństwo, że w chwili t dokładnie r urządzeń zużywa energię elektryczną. Znaleźć stacjonarne rozwiązanie tego układu równań.

6.18. Dwaj gracze A i B posiadający początkowo kapitały odpowiednio a i b grają w grę hazardową składającą się z oddzielnych partii. W każdej z partii pierwszy z graczy wygrywa z prawdopodobieństwem 0.5 i przegrywa z prawdopodobieństwem 0.5. Wypłata odbywa się po każdej partii i wynosi 1, przy czym gra toczy się tak długo, aż jeden z graczy nie zostanie zruinowany. Obliczyć prawdopodobieństwo ruiny drugiego gracza.

Rozwiązać to zadanie w przypadku, gdy pierwszy gracz wygrywa z prawdopodobieństwem $p > 0.5$ i przegrywa z prawdopodobieństwem $q = 1 - p$.

6.19. Znaleźć liczbę β o tej własności, żeby przy rzucaniu kostką do gry prawdopodobieństwo zdarzenia A polegającego na wyrzuceniu serii trzech kolejnych jedynek przed serią β kolejnych nie-jedynek było w przybliżeniu równe 0.5. (Wskazówka. Wprowadzić prawdopodobieństwa warunkowe u i v zdarzenia A przy warunku, że wynikiem pierwszego rzutu były odpowiednio jedynka i nie-jedynka. Używając wzoru na prawdopodobieństwo całkowite ułożyć równanie wiążące u i v .)

6.20. Rozpatrzmy ciąg niezależnych doświadczeń, z których każde może dać trzy możliwe wyniki A, B, C z odpowiednimi prawdopodobieństwami p, q, r ($p + q + r = 1$). Obliczyć prawdopodobieństwo, że

- seria wyników A o długości α pojawi się wcześniej niż seria wyników B o długości β ;
- seria wyników A o długości α pojawi się wcześniej niż seria wyników B o długości β lub seria wyników C o długości γ .